

Kayıp-kaçak hedefi düştü, enerji bedeli azaldı, ama faturamız arttı...

Dağıtımçıların özelleştirme sefası

Olgun SAKARYA
EMO Enerji Birim Koordinatörü
Banu SALMAN
EMO Basın Danışmanı

Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu'nun (EPDK) kararıyla 1 Ocak 2012 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanan yeni elektrik tarifesinin tüketicilerin aleyhine, ancak dağıtım şirketlerinin lehine pek çok "ince ayar" içerdiği belirlendi. Kararla yeni yılın ilk çeyreği için uygulanacak olan tarifelerde zam yapılmamış görüntüsü verildi. Oysa tarifelerin ayrıntısına gidildiğinde durumun hiç de öyle olmadığı anlaşılıyor.

Mevcut tarife yapısı içinde vergi ve fonlar hariç olmak üzere, genel olarak enerji ve hizmet bedelleri olarak tanımlayabileceğimiz altı ayrı bileşen bulunuyor. Bir mesken abonesi için bunların 2011 yılının son çeyreği ile 2012 yılının ilk çeyreğindeki (üçer aylık) tarife bileşenlerindeki değişim Tablo 1'de yer alıyor. 2012 yılının ilk çeyreği için açıklanan mesken tarifesinin toplamında hiçbir değişiklik olmamıştır. Ancak

Tablo 1-Tarife Bileşenleri (Kuruş)

	01.10.2011 31.12.2011	01.01.2012 31.03.2012	Değişim Oranı (%)
Net Enerji Bedeli (kWh)	16,343	16,109	-1,43
Kayıp/Kaçak Bedeli	2,925	2,446	-16,37
Perakende Satış Hizmeti Bedeli (Sayaç Okuma Dışı) (kWh)	0,362	0,388	7,07
Perakende Satış Hizmeti Bedeli (Sayaç Okuma) (kWh)	0,104	0*	-
Dağıtım Sistemi Kullanım Bedeli (kWh)	3,276	3,955	20,7
İletim Sistemi Kullanım Bedeli (kWh)	0,724	0,836	15,47
Toplam Bedel (kWh)	23,734	23,734	0

*Perakende Satış Hizmeti (Sayaç okuma) bedeli, sayaç okuma başına 0,416 TL/abone olarak ayrıca ilave edilmektedir.

tablodan da görüleceği üzere kilovat saat başına alınan kayıp ve kaçak enerji bedelinde yüzde 16,36, net enerji bedelinde yüzde 1.43 oranında azalma olmuştur. Buna karşılık dağıtım, perakende ve iletim hizmet bedellerine ciddi artışlar yapılmıştır. Üstelik bu hizmet bedellerine yapılan zam, tam da kayıp ve kaçak enerji bedeli ile net enerji bedelindeki düşüşü denk gelecek şekilde ayarlanmıştır.

Tarifelerin maliyet bazlı fiyatlandırma esasına göre belirlendiği bilindiğine göre dağıtım sistemi kullanım bedeline yapılan zam ne anlama gelmektedir?

Dağıtım sistemi kullanım bedelini etkileyen en önemli harcama kalemleri, işletme giderleri ile yatırımlara yönelik harcamalardır. EPDK, 2011-2015 yıllarına ait yatırım programları ile harcama tutarlarını 2010 yıl sonunda onaylamış ve uygulamaya koymuştur. Dolayısıyla yatırım harcamalarından kaynaklı bir artışın gündeme gelmesi söz konusu değildir. EPDK, aynı döneme ait işletme giderlerini de onaylamış ve tarifeleri belirlemiştir. Bugün için dağıtım sistemi kullanım bedellerini yüzde 20.7 oranında artıracak bir gelişme söz konusu değildir. Buna rağmen dağıtım başta olmak üzere hizmet bedelleri artırılarak, kayıp ve kaçak ile net enerji bedelindeki düşüş tarifeye tüketici lehine yansıtılmamıştır. Böylece zımni bir zam yapılmış, indirim ise buharlaştırılmıştır. Kayıp ve kaçak hedef oranlarını şirketlerin talebi doğrultusunda gerçekleştiren rakamların bile üzerine çıkarak yeni 5 yıllık hedef belirleyen EPDK, bu son tarife onayıyla da açıkladığı hedef doğrultusunda dahi faturalarda düzenleme yapmayı reddederek şirketlere yeni aktarım kapısı açmayı tercih etmiştir.

Sayaç okumaya ilişkin Danıştay'ın verdiği kararla kilovat saat başına tüketicilerden yapılan tahsilatın haksız olduğu tespit edilmişken, bu haksızlığı gidermesi gereken EPDK'nin onayladığı yeni tarife ile tüketicilere yapılan haksızlığı gidermek bir yana katmerlendiği belirlenmiştir. 2010 ve 2011 yıllarını geride bırakmış olmamıza karşın özellikle 2010 yılına ait dağıtım ve tüketim istatistiklerinin halen yayımlan-

mamış olması nedeniyle elde olan 2009 yılı verilerine göre; Türkiye tüketiminin yüzde 25'ini oluşturan 26 milyon 596

bin 872 mesken abonesinin 39 milyar 147 milyon kilovat saat elektrik tükettikleri dikkate alınarak, uygulamanın sürdüğü 1 yıl içinde 40.7 milyon liranın bu abonelerden sayaç okuma adı altında dağıtım şirketlerine aktarıldığı ortaya çıkmaktadır. EPDK'nin 1 Ocak 2012'den itibaren geçerli olan yeni tarife ile alçak gerilimden dağıtım hattına bağlı olanlardan sayaç okuma başına 0.416 TL tahsil edileceği belirtilmiştir. Buna göre aynı mesken abonelerinden aynı işlem için bu yıl 100 milyon TL'yi aşkın tahsilat yapılacaktır. Yani sayaç okumadaki haksızlık giderilecek diye beklenirken, adeta "öyle olmaz, böyle olur" denilerek, yaklaşık yüzde 150'yi bulan zamlı sayaç okumanın tahsil edilmesinin yolu açılmıştır. Evet, sayaç okuma bedelinin sayaç başına okunması doğru bir uygulama gibi gözükmemektedir. Ancak sayaç okuma bedelinin toplamdaki ağırlığını mesken abonelerine paylaşmak, bir anlamda mesken abonesinin üzerine yıkmak ne kadar doğrudur?

Cüzi bir bedel olduğu için yüzde 150'lik zam görmezden gelinse bile dağıtım şirketlerine yeni kapıları açan düzenlemelerle tüketicilerin ciddi zarara uğratılmasının özelleştirme stratejisinin bir parçası olduğu açıktır.

Enflasyonun 4 katı zam

Nitekim tüketici aleyhine yapılan ince ayarlamaların tümünün ortaya çıkarılması için yalnızca 1 Ocak 2012'den itibaren geçerli olacak tarife değil, özelleştirme stratejisinin uygulanmaya ve zamların yapılmaya başlandığı Aralık 2007'den bu yana tarifelerin incelenmesini gerektirmektedir. Bu tarifeler

incelendiğinde; söz konusu 4 yıllık dönemde dağıtım hizmet bedelinde yapılan artış oranının yüzde 141.7'yi, perakende hizmet bedelinde yüzde 155.26'yı bulduğu görülmektedir. Kamunun elindeki iletim hizmet bedelinde 2011'de uygulanan tarifeye göre Ocak 2012'den itibaren geçerli olmak üzere yüzde 15,42 artış yapılırken, bu kalemdaki 4 yıllık artış oranı da yüzde 123.5'i bulmuştur. Söz konusu 4 yıllık dönemde

tüketici fiyatları endeksinde yüzde 37.8 düzeyinde artış yaşanmıştır. Yani gerçekleşen enflasyonun 3.8-4.1 katı düzeyinde dağıtım şirketlerinin zamlı tahsilat yapmalarına olanak tanınmıştır.

Firmaların dilimi büyüdü

Aralık 2007'den bu yana tarife içerisindeki kalemlerin paylarındaki gelişime bakıldığında ise stratejik bir şekilde hizmet bedellerinin tarife pastasından aldığı payın artırıldığı görülmektedir:

■ 1 kilovat saat elektrik için vergi ve fon hariç ödenen ücret içinde enerjinin gerçek maliyetinin aldığı payın yüzde 72'den yüzde 68'e düştüğü,

■ Kayıp ve kaçak için ödenen bedelin yüzde 10.8 yerine yüzde 10.3 ile payını aşağı yukarı koruduğu,

■ İletim hizmetinin payının yüzde 3'den yüzde 3.5'e çıktığı,

■ Dağıtım hizmetinin ise tarifedeki payının yüzde 13.2'den yüzde 16.7'ye kadar yükseldiği, böylece 1 kilovat saat başına kullanılan elektrik için ödenen ücret içinde şirketlere aktarılan payın 3.5 puan artırıldığı,

■ Sayaç okuma hariç tutulduğunda dahi perakende hizmet bedelinin ödenen bedel içindeki payının yüzde 1.2'den yüzde 1.6'ya çıktığı tespit edilmiştir.

Özelleştirmenin elektrik hizmetindeki yüzü dağıtım ayağında "pahalı enerji", "şişirilmiş faturalar", "haksız kazanç" olarak karşımıza çıkarken, 2006 yılında 13 ilde yaşanan 6 saatlik kesinti ile son yaşanan elektrik kesintileri ve son olarak İstanbul dahil olmak üzere 6 ilimizde yaşanan 3-4 saatlik elektrik kesintisi ile de iletim ve üretim yüzü de "karanlık" olarak belirmektedir.

ELEKTRİK FATURA BİLDİRİMİ			
ULUDAĞ ELEKTRİK DAĞITIM ŞİRKETİ BURSA İL MÜDÜRLÜĞÜ İzmir Yolu Üzeri Merinos Kavşağı/Ormanlı Kapatma İhtar Tili: 196			
Fatura No: 189.90			
Tarih: 05.01.2009 15.01.2009			
İletim Bedeli: 121.80			
Tüketim Bedeli: 111.15			
Toplam Bedel: 233.95			
PER. SAT. BED.	AKTİF	ENDÜTİF	KAPASİTİF
Sayaç No: 1458			
Çapraz: 1,000			
Son Okuma: 13.467,000		0,000	0,000
İlk Okuma: 12.575,000		0,000	0,000
(-/-) Ek Tahsilat			
Trafik Kaybı			
Tüketim			
Birim Fiyat			
Tüketim Tutarı			
Son Okuma: 6.509,000	BÜNDÜZ	PUANT	DEĞE
İlk Okuma: 6.128,000		2.494,000	4.464,000
(-/-) Ek Tahsilat		2.250,000	4.097,000
Trafik Kaybı			
Tüketim	381,000	144,000	367,000
Birim Fiyat	0,156062	0,266875	0,076376
Tüketim Tutarı	59,45	38,43	28,03
Birim Fiyat	Per. Sat. Hiz. Bed.	İlet. Sls. Kat. Bed.	Dağıtım Bedeli
Tutar	0,0016143	0,0042601	0,0220854
Sözleşme Gücü	3,000	DEMAND	19,7
Demand (kW)		Çarpan	0,00
Güç Akımı		Gösterge	
Güç Tutarı		Güç Birim Fiyat	
Güç Akımı Tutarı		Akım Trafik Oran	
E. Amade K. Bed.		Günlük Ort. Tüketim	26,2
Enerji Tutarı		Son Okuma	02.12.20
Enerji Fonu	1,25	Okuma Saati	11:15
TRT Payı	2,52	Tebliğ Tarihi	05.01.20
Bel. Tük. Ver.	6,30	Diğer	306
(-/-) Tutar		Sonrakı Okuma Din.	
K.D.V.	28,97	Yuvartama	
Faizi İndirimi			
Kira Bakım			
Şiş Bedeli			
FATURA TUTARI	189.90		
ÖDEME TAR.	05.01.2009 15.01.2009		
İht. Borç Geçikme Zammı Haric	121.80		
ÖDEME YERLERİ	TEBİS VEZNELER VE HİSAPLI HESAPLAR		